

zastopata stališče, naj se po izjalovljenju spravnih pogajanj obnovi oktobrski diplom, da naj se državni zbor razpusti, za prve štiri kurije naj se nove volitve vrše po deželnih zborih, za peto kurijo pa direktno, a do izvršitve volitev naj se vlada s § 14. Napram ugovorom, da bi Nemci v koroškem in v štajerskem, ter morda tudi v nižjeavstrijskem dež. zboru v tem slučaju ne hoteli izvršiti volitev, pa opozarjata, da so tudi Čehi nekoč bili v abstinenci, a nemška vlada se ni za to čisto nič zmenila.

Druga skupščina v ministrstvu ni teh nazorov. Ta skupščina zahteva, naj se, ako spravna pogajanja nimajo vspeha, razveljavijo jezikovne naredbe brezpogojno in naj se — ker bi Čehi začeli obstrukcijo — razžene sedanja večina ter nadomesti z drugo, v kateri bi Nemci in Poljaki igrali prvo vlogo, h kateri pa bi se morda pritegnile še nekatere druge stranke.

Takšen je sedanji položaj. Narisali smo ga, kakršen je v resnici. V kombinacije o tem, katero stališče zmaga, se ne maramo spuščati. Trenotek je vsekako usodepoln in velekritičen, a upati je, da zmaga pravična stvar slovenskih narodov. Če podleže, bodo slovenski poslanci vedeli, da je njihovo stališče v vsakem slučaju ob strani Čehov.

Politični pregled.

Cesarska naredba o prepisnih pristojbinah stopi v veljavo s 6. oktobrom t. l. Iz te naredbe je razvidno, da stopi v veljavo še le 45. dan po objavljenju. Pri prepisninah v slučajih smrti, ki so se, ali se bodo dogodili pred 6. oktobrom, ta naredba ne pride v poštev.

Odstop ministrstva? — Na prvem mestu govorimo o sedanjem položaju v obče. Podrobnosti, katerih so dnevniki prenapolnjeni, ne bomo navajali. Saj je tudi postranskega pomena, kako kihajo in pokašljujejo posamezni ministri in politiki. Iz vsega tega je razvidno, da pride po ponesrečenju novega spravnega poskusa do odločitve. „Plzenski Listy“ so že pred dobrim tednom sporočili, da dela grof Goluchowski na to, da se odkriža svojega najnevarnejšega rivala, avstrijskega poslanika v Petrogradu, barona Aerenhala, katerega hoče napraviti za ministerskega predsednika. Iz zanesljivega vira čujemo, da se res in še vedno računa v raznih političnih krogih na odstop sedanje vlade. In, kar nas mora najbolj zanimati, je to, da je kandidat za trgovinski portfelj baron Schwegel.

Narodostna vprašanja in socialna demokracija.

— Neki graški list pravi, da je tudi za mednarodno socialno demokracijo Avstrije narodno vprašanje postalo važen predmet, katerega mora rešiti pred vsem. Že strankarski shod, ki se je leta 1897. vršil na Dunaju, je moral delati koncesije pritiskajočemu slovanskemu življu. Shod v Brnu zadnje spomladi so morali odložiti isto tako iz narodnih vzrokov. Po zahtevi razmer so morali svojo organizacijo federalizirati in določiti nemščino le kakor „praktično potrebo“, sredstvo za občevanje, iz česar pa ne sme izvirati „noben privilegij, ki bi izključeval druge jezike“. A češko zastopstvo stranke pripravlja že sedaj dodatke, ki so naperjeni proti nemškemu občevalnemu jeziku. Posl. Daszynski je rekel nekoč, da je socialen demokrat in Poljak, tako se bo glasilo — meni graški list — kmalu: Nemeec in socialen demokrat! in dostavlja, da bo možno —

čim bo potisnen Marxov internacionalizem — skupno nastojanje nemškoradikalnih strank in socialne demokracije.

Socijalni demokratje proti volivam v delegacijo.

— Wolf-Schönererjeva klika je že dosegla svoj uspeh. Socialni demokratje ter Schönererjanci bodo šli skupno proti volitvam v delegacijo v boj. To je povedal dunajski vodja žid dr. Adler pri nekem shodu v nedeljo. Parlament je vladi neobhodno potreben, ne za Avstrijo, ampak za celo državo. Rekel je: Zapomnite se dobro, tu se ne gre za to, da bi se parlament s pomočjo obstrukcije storil nesposobnega za delo. Nasprotno, parlament mora postati delaven. Da se pa ta namen doseže, si mora opozicija pridržati volitve v delegacijo kot glavno zastavo. Take izvrstnosti v ideal pa židovski vir. Adler še ni pokazal. Delavnost parlamenta se dožene samo z razbijanjem po pulnih, trganjem glasovnic in konečno s tem, da se predsednika vrže iz zbornice. Krasna ideja.

Poslanec Hochenburger in Schönererjanci

— Znani zatirani nemški poslanec Hochenburger se je prikazal v Gradcu svojim volilem ter jim razodel svoje misli o sedanjem položaju. Govoril je najprej o vladnem zistemu grofa Thuna, s katerim seveda ni zadovoljen; nadalje pravi, da se zjedini vse na podlagi pametnega nacionalizma in svobode. Nemški individualizem je treba spraviti nazaj v one meje, kjer je dosedaj zmagonosno deloval in bo imelo njegovo delo tudi v bodoče popoln uspeh. Dejal je govornik, gorje je nam, ako v sedanjem resnem času razbojniškim četam jednako pobijamo svoje lastne ljudi in s tem kažemo nasprotniku podobo notranjega razdejanja in nereda. Govornik želi konečno, da bi te njegove besede čuli tam, kjer osebna strast in pretirano človekoljublje temnita zavest, in nočeta priznati, da takozvano „Volksthümliche“ ni vedno „Volksnützlicher“ in da je v sedanjih časih merodajno le geslo: „Nič za me“ in moje posebne interese, namreč vse za nemško ljudstvo kot tako. Iz navedenih odstavkov se razvidi, da je Hochenburgerja program, katerega lahko vsak pristen Nemeec podpiše, kajti v tem je razvidno, da se bori Hochenburger le za nemško celokupnost. Strogo obsoja Schönererjansko kliko, katera je po njegovem mnenju jako nevarna za avstrijsko vlado. Tudi nekaj nahujskanih radikalcev je prišlo na shod, ki so razbijali Hochenburgerjevim načelom. Takih sodb nemški prvaki takorekoč iz lastnega tabora niso navajeni.

Položaj na Primorskem.

— „Der Süden“ piše v svoji zadnji številki od 1. t. m.: Kdor hoče imeti pravo sliko o trpljenju slovensko-hrvatskega ljudstva, tega opozarjamo, naj čita v Trstu izhajajočo „Edinost“, ki je kakor glasilo političnega društva istega imena postala najenergičnejša in najžilavejša braniteljica pravic tega kruto tlačenege plemena! Ta list je vedno podpiral večino zbornice poslancev ter pritiral načelom iste, zlasti glede narodne enakopravnosti avstrijskih plemen. Pričakovati bi bilo torej, da bodo v nje opravičenem prizadevanju podpirali „Edinost“ vsi oni listi, ki tude, da zastopajo načela večine. To pričakovanje se ne uresničuje niti v nekaterih vodilnih glasilih desnice. Mesto da bi se na vseh črtah potegnila za tlačene Hrvate in Slovence, jemljejo v „Edinosti“ še v zlo, ker tako brezobzirno razkriva vse slučaje krivice in zahteva tudi za Hrvate in Slovence narodno enakopravnost, zajamčeno v ustavnih zakonih. K ogorčenju radi krivice, s katero se postopa ž njimi od strani državnih oblastev, se pridružuje v srcih Slovencev vsled tega še bolj na tem, da jim krvni sorodniki in zavezniki nočejo pomagati v njih boju za existenco in da se indirektno celo postavljajo na stran tlačiteljev. Lahko si je misliti, kako to deluje na vse plasti prebivalstva. Žalost na tem je splošna.

Pravda v Belemgradu. — Celo slovanožrska in velika pospeševaljica vseh Milanovih podjetij, celo glasovita „Neue Freie Presse“ ne more drugače, nego da konstatuje,

da prvi trije dnevi razprave radi „atentata“ in „veleizlaje“ so napravili najnepovoljniji utis. da pričem ni dati nikake vere, in da je veliko verjetneje to, kar trde obtoženci, ki vsi izpovedujejo lepo, dosledno, jasno in prepričevalne!! Sploh da ti trije prvi dnevi napravljajo utis, da ni nikake zveze med „atentatom“ Kneževića in „veleizdajo“ Pašića in tovarišev, to je, da le-ti niso naročili atentata, ampak da se hoče le porabiti prilika, da uničijo zaprte radikalce. Jedinna obtoževalna priča je prav za prav napadalec Knežević, a še ta je že trikrat premenil svoje izpovedi. In na podlagi takega pričanja hočejo uničiti ekzistenco poštenjakov in njih rodbin! O, uboga justica srbska, kako žalostno ulogo moraš igrati pred svetom.

O spremembi v pruskem ministrstvu, — o kateri poročajo vsi listi, je naslednje razvidno, da sta dala svoji ministrski službi slovo moža, ki sta ravno najbolj vplivala na neubogljive uradnike, da bi jih pridobila za kanalsko predlogo, mej tem, ko ostane na krmilu minister Miquel, ki baje ni storil svoje dolžnosti. Nova ministra sta konservativca, in s tem se je upliv konservativne stranke še bolj utrdil pri vladi. Liberalci pišejo v svojih listih ter skušajo prepričati svoje verne sodruge, da je vpliv konservativcev postal pri vladi jako velik. Dosegli so konservativci pri vladi, da je ista odslovila moža, ki sta pritiskala na uradnike.

Revolucija na San Domingu. Iz San Dominga prihajajo poročila o novih resnih nemirih. Ko je bilo namreč znano da so odposlali člani Fingerijovega kabineta orožje in strelivo, ki je bilo določeno za Azna, zbrale so se neštivilne množice ljudij pred guvernerjevo palačo in brezobzirno, mej nepopisnim kričanjem, zahtevale, da odstopi celo ministerstvo. Množica je udrila v vladno poslopje, razbila tam sliko nedavno umorjenega predsednika Heureuxa, potem je pa drla pred stanovanja posamnih ministrov ter razbila vse, kar ji je prišlo pod roke. Vlada je bila brez vse moči. Nič drugega ni preostajalo, nego takoj izročiti ljudstvu vso oblast. Ker pa uporneži niso bili pripravljani na takošen uspeh, so izvolili najprej štiri može v varnostni odsek, ki bodo v sporazumu z Mejiom tako dolgo vladali, dokler se ne snidejo člani provizorične vlade. Senor Vasquez, začasni predsednik, naznanja, da bo vlado izročil protendentu Jimenezu, ako bo tako želelo ljudstvo. Uporneži so sicer strmoglavili vlado in predsednika, toda v kljub temu je še prav malo upanja, da zavlada kmalu zaželjeni mir, ker tiče namreč za tem uporom američanski intrigentje.

Francija — Po dolgih bojih je naposled končana afera radi izdajstva obtoženega židovskega kapitana Dreyfussa. Vojno sodišče v Rennesu je Dreyfussa obsodilo na deset let v ječo. Židovsko časopisje je radi tega zagnalo strahovit vihar in dolži vojno sodišče, da je Dreyfussa po krivem obsodilo, Je-li ta dolžitev resnična? Mi ne moremo verjeti, da bi pošteni možje sodniki zamogli nedolžnega človeka obsoditi. Je li Dreyfuss kriv ali nekriv, to vedo samo tisti, ki so bili navzočni pri tujnih obravnavah vojnega sodišča.

Obrtnija.

Raznoterosti o izvozu.

Napisal A. Stiller; — prevel Anton Kristan.
(Konec)

Kakšen je našinec izvan domovine?

Osamljen je, pa naj bo, kar že hoče. Njegova vzgoja je taka, da moram reči, kadarkoli se približujete z daljšega potovanja domov, ter ko so prestopili mejo ter prišli na Štajersko ali na Oggersko, da se morate naravnost iz-

ogniti razgovorom, s kakim našim človekom, kateri je tam najštevilnejši, to je od onih, kateri so tam delavci v pravem pomenu besede. Drugače se zelo presepetite, vžijete neprijetnosti, često vas celo kruto razžalijo, o čemur bi vam mogli svedočiti poslušniki ptujih narodov. (To vse se more reči, i o — našencih. Op. prev.) Cinizem v zadržanju, nedostojnost v govorjenju, no, i v samem glasu . . . to so vsekakor preje odporujoče nego vas vale'e lastnosti. Vzrok: vrlo nezadostna vzgoja. S temi ljudmi pak moramo na vsak način računati, ako hočemo kaj doseči. Ti so, kateri vse zapravijo, kar zaslužijo in torej prvi zdravi češki izvoz je določen k njim. Seveda s takimi, kakor so danes, ne-le nebrižnimi za narodne stvari, temveč i celo odmetajočimi slehern čut narodnega jedinstva ter narodne vkupnosti, s takimi seveda računati ne moremo. V ptujini delajo (t. j. produkujejo) za ptujca, v ptujini zapravljajo in vse tam drago plačujejo, ne prinašajo pa domov prav nič družega kot uprav najbornejša sredstva za ženo in deco, ki jedva zadoščajo, da se le ti najedo in napijejo slabe kave. In predno bodo ti ljudje koristili domovini svoji, še preteče mnogo vode. Nam je možnejše računati s slehernim ptujcem, vsedlim se v krajih, odkazanih na dovoz, kakor ravno Orijent.. In mi žalibog moramo računati lena te ptujce, ki vidijo svoj prospeh v vpojenju z nami in uprav zato od nas kupujejo ter nas plačujejo.

Izvoz je trgovina in kakor trgovina, tako mora i izvoz dosežen biti s svobodnimi, prirodnimi sredstvi, katere pa tudi kakor narod zmožen življenja v resnici imamo.

Pogoj uspeha v trgovini je zadovoljstvo odjemalca. Odjemalec, katere koli narodnosti pri tem stopanju okusa in pri ti množitvi sredstev, zamore se danes zadovoljiti le z blagom čim dalje lepšim in čim dalje dovršenejšim. Cena odločuje na drugem mestu.

Iz tega sledi, da ne smemo, naj se li zadovoljuje slapajočemu vkusu, gledati na produkcijo niti v smeru obrtnem, niti v tovarniškem, temveč v smeru umetniškem. Vzemimo n. pr. češke vinjetke ¹⁾. Vinjetke v Pragi izgotovljene, ne glede na velikansko konkurenco mnogokrat na visoko ceno (ceste so tri, štirikrat dražji kakor druge) zmagoslavno prodirajo v sami Nemčiji, v zemlji, kjer je nadprodukcija vinjetek in cene teh neobično nizke. Nemški zastopnik neke praške prekupovalske firme, katere izvažajo vinjetke skoro v vse kraje sveta dobiva preko 3000 gld. provizije samo v Nemčiji na leto za prodane vinjetke. In tako vinjetko je možno pregledati celo z lupo ²⁾ (lupa; die Lupe) pa še ne zapazite kakega najmanjšega pogrška; to velja posebno za one, katere so tzv. graverno delo (rytecká prace).

1) Vinjetke (od francoskega vignettes) so okraski bodi na lesu, papirju, ali na zidu. Op. prev.

2) Lupa, (fran. la loupe) se imenuje v optiki posvečalno i teklo za (linsenförmig; čokovito) podobe v daljini 1—2; nasprotno se steklo z manjšo daljino imenuje drobnogled. Op. prev.